

تحلیل عملکرد و نقش خانواده در گرایش به جرم و پیشگیری از آن

سمیرا دیباجی شیشوان

۱- کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، مدرس دانشگاه و وکیل پایه یک دادگستری (مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه)

Samira.diba@gmail.com

چکیده

دستیابی به تمام مواهب الهی و تأمین تمامی نیازها برای انسان، در مواقع بسیاری از طرق عادی و قانونی میسر نبوده و نیست، لذا در مواردی جهت تأمین نیاز یا به منظور احقاق حق، عده ای به روشهای غیرقانونی و ضد اجتماعی متوسل شده و با اعمال غیر انسانی و غیر اخلاقی خویش باعث برهم ریختن نظم عمومی جامعه می گردند. ریشه چنین اعمالی که در قانون مجازات اسلامی با عنوان جرم شناخته شده اند، در وهله نخست به کوچکترین نهاد اجتماعی یعنی خانواده باز می‌گردد که کانون اصلی پرورش انسانی قانونمند یا مجرمی هنجارشکن می باشد. خشونت و بی‌مهری، بی بند و باری و عدم وجود باورهای مذهبی، طلاق و یا اعتیاد والدین، تک سرپرستی، بد سرپرستی یا بی‌سرپرستی، فقر اقتصادی و فرهنگی و عدم سواد کافی از جمله موارد تأثیرگذار در وقوع و پیدایش جرم است. از این رو، در هر خانه‌ای، والدین که مدیر و هدایت کننده اصلی محسوب می گردند، می توانند با ایجاد امنیت روانی در فرزندان خود و تأمین نیازهای مادی و معنوی آنها، نظارت دقیق بر رفتار فرزندان و روابط آنها با دوستانشان، درونی نمودن اعتقاد و باورهای دینی در آنان، دوری از افراط و تفریط در توجه به فرزندان و ایجاد فضایی گرم، صمیمی و امن در محیط زندگی، گامی مؤثر در پیشگیری از بزهکاری و جرم بردارند و بدین شکل مسیر جامعه را در تحقق امنیت اجتماعی هموار نمایند.

واژگان کلیدی: خانواده، جرم، آسیب اجتماعی، امنیت اجتماعی، پیشگیری.

۱- مقدمه

اولین شرط جامعه سالم و پویا، سلامتی و پایداری خانواده^۱ به عنوان مهمترین نهاد اجتماعی و معنوی است. نهاد مقدس خانواده رکن اصلی اجتماع و شالوده تکوین هر جامعه ای محسوب می گردد. نهادی که باید قواعد یا اصولی همگانی را جهت سعادت و آرامش اعضای خانواده و در نهایت حرکت در مسیر نظم اجتماعی رعایت نماید. در واقع زندگی اجتماعی انسان تحت حاکمیت قواعد یا هنجارهای^۲ اجتماعی است. بعضی از رفتارهای مردم در جامعه در دایره رفتارهای مناسب بوده که به آنها هنجار می گویند اما در مقابل این رفتارها رفتارهای نامناسبی نیز وجود دارد که به آنها ناهنجاری های رفتاری می گویند و این ناهنجاری ها منبع ایجاد جرم در جامعه می باشند. جرم به معنای فعل یا ترک فعلی که نظم، صلح و آرامش را مختل می سازد و قانون برای آن مجازات تعیین کرده است، می باشد یا به عبارت دیگر جرم عبارت است از فعلی که قانون آن را منع نموده و یا ترک فعلی که قانون آن را لازم دانسته و برای آن فعل یا ترک فعل ضمانت اجرایی از نوع مجازات^۳ یا اقدامات تأمینی و تربیتی، تعیین کرده است.

توجه به پدیده جرم و آمارهای مربوط به آن در جهان نشان می دهد مسأله آسیب‌های اجتماعی، بزهکاری و افزایش جرم پدیده‌ای جهانی است که به عنوان معضلی اجتماعی در بسیاری از کشورهای جهان شیوع یافته و به نوعی با آن درگیر هستند. از این رو در دنیای کنونی، به شدت نیاز به عزمی راسخ جهت کاهش فرصت ها و کم‌رنگ نمودن انگیزه‌های مجرمانه احساس می شود. بدون شک این امر مستلزم یکسری اقدامات پیشگیرانه از جرم است. در حقیقت هزینه هایی که صرف برنامه‌های اصلاحی و درمانی و یا به عبارت بهتر، مجازات می شود بسیار بیشتر از هزینه هایی است که برای اقدامات پیشگیرانه مصرف می گردد.

خانواده نیز به عنوان هسته اصلی و آغازی ترین مرکز رشد و تکامل انسان، ریشه پی ریزی و تکوین بسیاری از جرائم و انحرافات تلقی می گردد و همین نقش دوگانه خانواده در ایجاد یا ممانعت از وقوع جرم، توجه بسیاری از اندیشمندان را به

^۱ Family

^۲ Normalized

^۳ Punishment- Penalty